

Посилання на статтю

Росошанська О.В. Управління знаннями в контексті забезпечення економічної безпеки інноваційних проектно-орієнтованих підприємств / О.В. Росошанська // Управління проектами та розвиток виробництва: Зб.наук.пр. – Луганськ: вид-во СНУ ім. В.Даля, 2013 - №2(46). - С. 125-135. - Режим доступу: <http://www.pmdp.org.ua/>

УДК 005.94:005.934

О.В. Росошанська

УПРАВЛІННЯ ЗНАННЯМИ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЕКТНО-ОРІЄНТОВАНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Запропоновано систему базових термінів з управління знаннями, яка дала змогу розробити класифікацію діяльнісних знань та матрицю економічної безпеки інноваційних проектно-орієнтованих підприємств. Рис. 4, табл. 3, дж. 23.

Ключові слова: знання, організаційні знання, управління знаннями, матриця економічної безпеки, забезпечення економічної безпеки.

О.В. Россошанская

УПРАВЛЕНИЕ ЗНАНИЯМИ В КОНТЕКСТЕ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ИННОВАЦИОННЫХ ПРОЕКТНО-ОРИЕНТИРОВАННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ

Предложена система базовых терминов по управлению знаниями, которая дала возможность разработать классификацию деятельностных знаний и матрицу экономической безопасности инновационных проектно-ориентированных предприятий. Рис. 4, табл. 3, ист. 23.

O.V. Rossoshanska

KNOWLEDGE MANAGEMENT IN THE CONTEXT OF PROVIDING THE ECONOMIC SECURITY OF THE INNOVATIVE PROJECT-ORIENTED ENTERPRISES

The system of knowledge management base terms is offered, that gave an opportunity to work out classification of activity knowledge and matrix of economic security of the innovative project-oriented enterprises.

JEL D80

ВСТУП

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Вже ні у кого немає сумніву у тому, що цивілізація у своєму розвитку перейшла до нового періоду – епохи знань. Сьогодні головним економічним ресурсом (виробничою силою) став інтелектуальний, креативний капітал особистості. «Наступив час, коли розвиток цього ресурсу стає не просто безумовною необхідністю, а умовою життєзабезпечення існування самої людини і цивілізації в цілому» [1]. Це потребує корінним чином зміни розуміння ролі науки та освіти як в індустріально-

технологічному так і в інформаційно-комунікаційному виробництвах, а також в сфері надання послуг.

Відповідно до закону відповідності виробничих відносин характеру та рівню розвитку виробничих сил стали з'являтися нові типи підприємств серед яких особливе місце займають інноваційні проектно-орієнтовані. Це підприємства мають значно більший спектр загроз як внутрішнього так і зовнішнього походження. А це обумовлює необхідність розширення проблематики економічних досліджень з питань економічної безпеки на основі виділення людського капіталу як визначального фактора і результату розвитку соціально-економічних систем [2, с.14].

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Людський капітал неможливо розглядати без такого аспекту як управління знаннями. Незважаючи на те, що на сьогодні існує дуже велика кількість робіт присвячених цьому питанню, в дослідженнях присвячених економічній безпеці вони практично не розглядалися. Не треба плутати питання інформаційної безпеки та знанневої. Остання пов'язана з особистістю не як джерелом фізичної енергії, не як носієм інформації, яку можна передати і комп'ютерам, а як джерелом яке продукує нові знання які розвивають усі сторони життєдіяльності особи, суспільства. Про важливість спільного управління знаннями та проектами свідчить поява п'яти книжок Дж. Харрінгтон які висвітлювали п'ять актуальних напрямів вдосконалення сучасного управління. Дві з них – управління знаннями [6] та управління проектами [7]. Значний вклад в розвиток управління знаннями внесли дослідження, які були виконані під керівництвом Б.З. Мільнера [4,5]. Але в цих та інших роботах практично ніхто не підіймав питання про вплив управління знаннями на безпечність/небезпечність підприємств. Традиційно управління знаннями розглядається як використання інтелектуального капіталу з метою підвищення конкурентоздатності [8]. На сьогодні безпека, і в першу чергу економічна, відносяться до ключових питань не тільки практики управління, а і теорії управління [9]. Крім того залишається відкритим питання щодо розуміння управління знаннями. З цього приводу існує велика кількість різноманітних думок і підходів.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Виходячи з вище зазначеного в даному дослідженні поставлена мета з'ясування сутності понять «знання» та «управління знаннями» з позиції їх впливу на економічну безпеку інноваційних проектно-орієнтованих підприємств.

ОСНОВНІ РЕЗУЛЬТАТИ

Методи та методика дослідження. При підготовці публікації було використано метод графічного моделювання, метод логічного пояснення, метод побудови базисних термінів.

Вклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Рейтинги найбільш успішних підприємств розвинутих країн показують, що сучасне підприємство це інноваційне (наукоємне) проектно-орієнтоване підприємство, яке постійно навчається (ІПОП) [14]. В основі їх діяльності лежать проекти як інструмент впровадження інновацій [15, с.18]. В якості критерію «наукоємності» використовується не характер організації діяльності, а закони природи, застосування яких в технологічних процесах визначає унікальні характеристики продукції що виробляється (технологічні уклади) [16]. Для ІПОП джерелом конкурентної переваги, стійкого розвитку і забезпечення економічної безпеки стає «здатність людських ресурсів із високою частотою генерувати раціональні ідеї і забезпечити максимальний

темп їх впровадження» [17]. Тому безперервна активність в цих напрямках, в будь яких ситуаціях призупинення діяльності, виступає критерієм економічної безпеки підприємства [18]. Для ІПОП проявом такої активності буде постійне збільшення нематеріальної компоненти його вартості [19]. При цьому швидкість збільшення повинна бути більшою ніж у конкурентів [20]. З цих позицій під економічною безпекою ІПОП слід розуміти достатність у співробітників власних методів та засобів забезпечення безперервного процесу руху в напрямку створення та впровадження нових знань – об'єктів інтелектуальної власності, у першу чергу таких, які будуть у найбільшій мірі забезпечувати збільшення ринкової вартості ІПОП. Компетентні особистості. здатні це робити в умовах, які постійно змінюються і практично ніколи не повторюються [21]. А цього неможливо досягти, якщо вони не будуть здатні «включитись у постійне самонавчання на протязі усього свого життя» [22].

Як зазначено в роботі [23] «в публікаціях на тему безпеки борсається в очі відсутність обґрунтування необхідності введення тих чи інших категорій. ...Чому вони введені, з чого витікає така необхідність, як це узгоджується з логікою об'єкту та предмету дослідження – відповіді на ці питання залишаються, як правило, за межами публікації». Тому в подальшому будемо приводити визначення базових термінів дослідження по ходу їх першої появи, позначаючи прописними буквами. В результаті буде отримана антологічна база дослідження, яка дає повну уяву про ідеалізацію знань і управління знаннями як об'єкту пізнання с позиції забезпечення економічної безпеки. Почнемо розгляд з ситуації, яка завжди є джерелом впливу на ДІЯЛЬНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ.

ДІЯЛЬНІСТЬ – сукупність дій, які реалізуються у часі та просторі, характеризуються наявністю цілі, результату.

ОСОБИСТІТЬ – це кожна людина, яка є індивідуальною, унікальною, геніальною завдяки своїм знанням.

Будь яка діяльність в умовах економіки знань не проста. Впродовж її реалізації завжди виникають певні СИТУАЦІЇ.

СИТУАЦІЯ – сукупність нових умов (природно або штучно створених), поява яких спричиняє призупинення діяльності особистості та конструювання знань щодо її подальшої реалізації. Тобто виникає загроза економічній діяльності по причині призупинення діяльності. В залежності від того на скільки призупиняється діяльність залежить ступінь загрози від цієї ситуації.

В ці моменти особистість стикається з питаннями: «що, коли, як робити?» та іншими (рис. 1). Відповіді на них вона отримує завдяки власній розумовій діяльності. Тому дуже важливим уявляти, що відбувається при цьому у свідомості особистості. Відповідь на це питання дає можливість сприяти розумінню сутності управління знаннями.

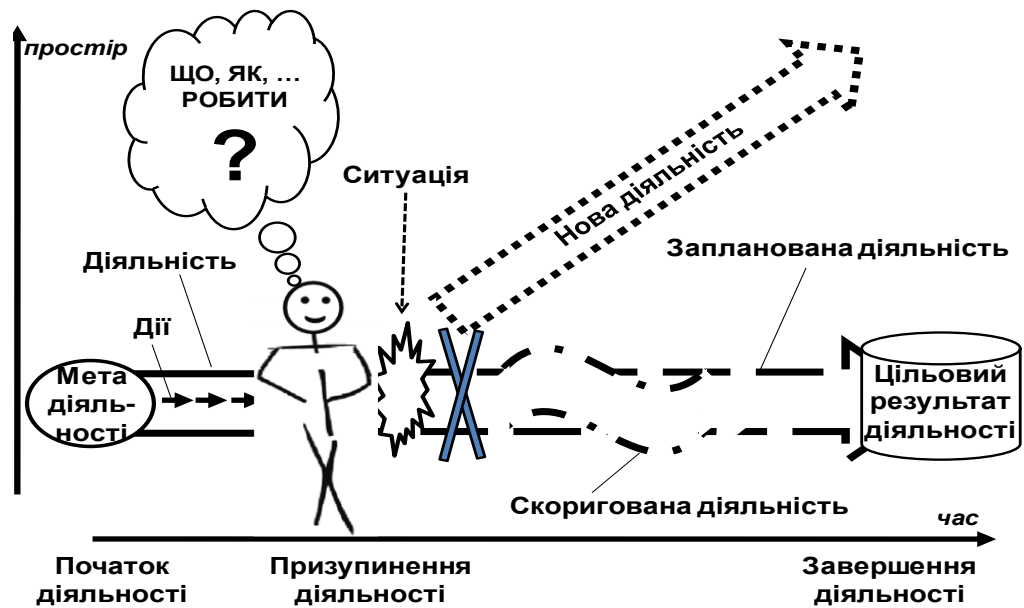

Рис. 1. Модель діяльності під час виникнення ситуації

Ситуація завжди пов'язана з появою задіяних в них об'єктів та/або процесів та/або явищ.

В залежності від ситуації призупинена діяльність може бути скорегована або припинена повністю та почата нова. Це залежить від того, як сприймає цю ситуацію особа і що вона наміряється робити. Тобто ступінь загрози також залежить від суб'єктивного сприйняття ситуації особою, яка приймає рішення.

Активність особистості, пов'язану з виникненням ситуації, можна представити як цикл послідовності таких дій: сприйняття ситуації – призупинення діяльності – конструювання МОДЕЛІ ДІЇ як реакції на ситуацію – реалізація моделі дії для адаптації призупиненої діяльності до ситуації (або початку нової діяльності).

МОДЕЛЬ ДІЇ – продукт процесу мислення, який представляється у свідомості особистості у вигляді сукупності дій, реалізація яких передбачає отримання цільового результату.

В залежності від ситуації конструювання моделі дії передбачає пригадування (актуалізацію) або генерування.

Значна частина ситуацій, які виникають в процесі виконання особистостям своїх обов'язків, є стандартними, тобто знайомими, звичними, такими, що вже з'являлись раніше. В таких ситуаціях особистість підсвідомо пригадує (актуалізує) модель дії, яку вона реалізовувала раніше, і починає її реалізовувати знову (рис. 2). Тобто особистість проявляє свою КВАЛІФІКАЦІЮ.

КВАЛІФІКАЦІЯ – це здатність особистості проявляти знання, адекватні певним стандартним ситуаціям в рамках службової компетенції.

Такі ситуації з точки зору економічної безпеки можна вважати безпечними. Тільки халатність працівника та його небажання виконати те, що він вміє робити, може бути причиною віднесення такої ситуації до небезпечної.

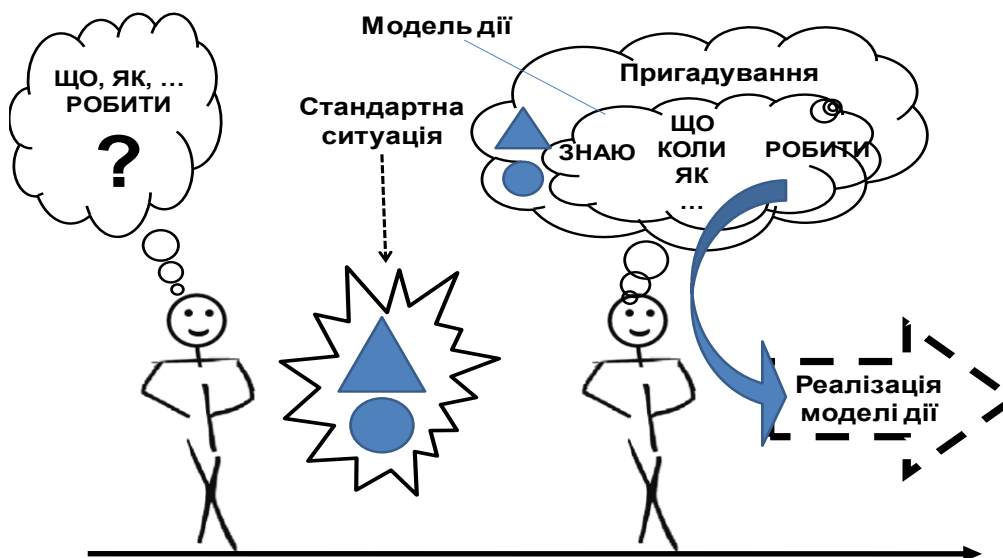

Рис. 2. Модель прояву особистістю кваліфікації в стандартній ситуації

Але сьогодні діяльність особистості відбувається в турбулентному середовищі в умовах глобалізації та соціально-економічних трансформацій [24]. Це викликає появу великої кількості нестандартних ситуацій, в яких відомі моделі дій вже не працюють. Процеси глобалізації значно підвищили вимоги до результативності та ефективності діяльності. Тому в сучасних умовах практично кожну стандартну ситуацію, слід сприймати вже як нестандартну, унікальну, в якій потрібно відмовлятися від відомих моделей дій, а натомість генерувати нові унікальні моделі. Тільки такий підхід може забезпечити економічну безпеку ІПОП.

Після сприйняття ситуації як нестандартної особистість вже не пригадує, а генерує нові моделі дій (рис. 3). Наявність декількох моделей приводить до того, що особа вимушена робити вибір найкращої моделі, тобто приймати рішення. Вибір найкращої моделі дії завжди відбувається з двох позицій: безпеки та досягнення цілей діяльності. В нестандартних ситуаціях особистість проявляє свою КОМПЕТЕНТНІСТЬ.

КОМПЕТЕНТНІСТЬ – це здатність особистості генерувати нові знання, приймати на їх основі рішення щодо вибору моделі дій, адекватної нестандартній ситуації в рамках службової компетенції.

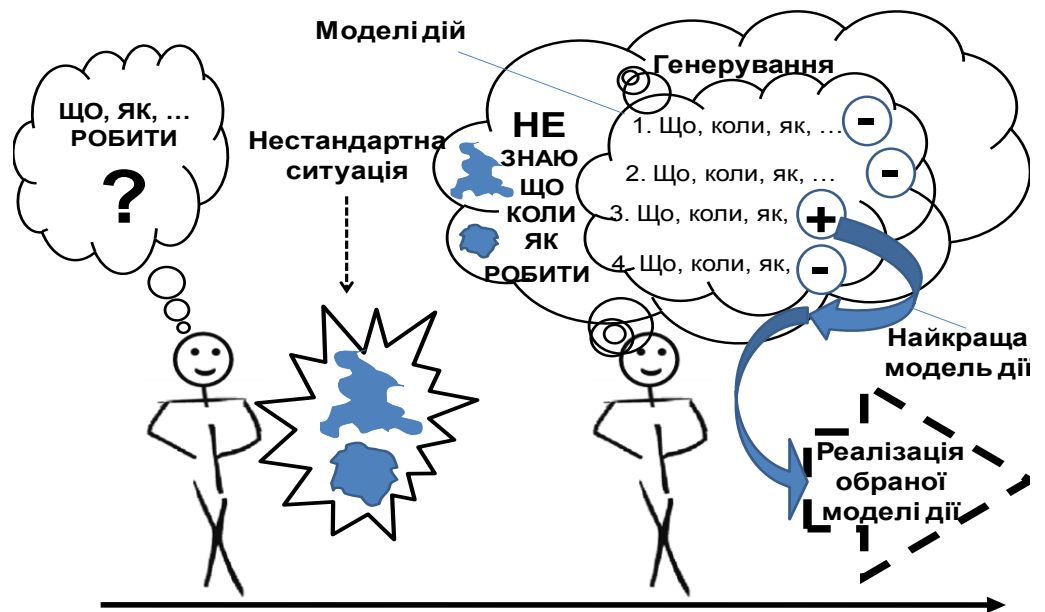

Рис. 3. Модель прояву особистістю компетентності в нестандартній ситуації

Після досягнення позитивного результату в нестандартній ситуації вона для особистості переходить в ранг стандартної (знайомої, звичної). В разі появи такої ситуації в майбутньому і сприйнятті її як стандартної особистість проявить вже не компетентність, а кваліфікацію.

Моделі дій, які особистість конструює в певній ситуації, і являють собою її ЗНАННЯ.

ЗНАННЯ – це суб'єктивні уявні моделі дій, які постійно конструюються (пригадуються та/або генеруються) особистістю адекватно певній ситуації життєдіяльності.

Тобто, говорити про знання можна тільки по відношенню до певної особистості, яка знаходиться в певній ситуації. Враховуючи, що моделі дій повинні бути реалізовані (проявлені), то судити про наявність знань у особистості можна тільки на підставі її дій і результатів цих дій. Виходячи з цього можна стверджувати, що зміна одного співробітника на іншого є потенційною ситуацією небезпеки. Крім того, єдиним критерієм за яким можна стверджувати, що ситуація безпечна є попередній прояв знань у вигляді успішних дій в аналогічній ситуації. А для ІПОП таких ситуацій практично не може бути. Тому діяльність ІПОП відбувається в умовах постійних внутрішніх загроз джерелами яких виступають працівники підприємства.

Зміст терміну «управління» по відношенню до знань має принципово іншу сутність в порівнянні з сутністю терміну «управління», яке використовується в традиційному менеджменті. Тому сьогодні доцільно говорити не про управління знаннями, а про управління, яке пов'язано із знаннями.

Але словосполучення «управління знаннями» вже знайшло широке застосування у практиці сучасних менеджерів. Тому в подальшому будемо вживати термін «управління знаннями» в розумінні управління, яке пов'язано зі знаннями.

Управління знаннями є багатоаспектним. Це і управління знаннями особистості, і управління організаційними знаннями, управління комунікаціями

(спілкуванням) як інтелектуальною діяльністю, управління діяльністю особистості та підприємства як проявом знань в ситуаційному просторі.

Як бачимо в усіх аспектах, базовим терміном виступає термін «знання». Саме тому термін «управління знаннями» вживається найбільш широко. Значно рідше можна зустріти вислів «управління інформацією» і вже практично не застосовується термін «управління даними». Сьогодні відсутні загальноприйняті визначення інформації, знань [25]. Це природно, оскільки вони дуже широко застосовуються в різних контекстах. Тому всі дослідження, пов'язані з управлінням знаннями, фактично зводяться до узагальнення накопиченого практичного досвіду. Сьогодні саме з цієї позиції визначається потенційна небезпека співробітника на робочому місці.

Термін «знання» в залежності від того, застосовується він по відношенню до особи (працівника, службовця) або організації (підприємства), має різне змістовне значення. З цих позицій усі ситуації застосування терміну «управління знаннями» можна розподілити на п'ять груп (рис. 4).

Перша група – це ситуації, пов'язані з діяльністю особистості як джерела нових знань. В цьому випадку про управління знаннями можна говорити в контексті управління створенням персональних знань особистості.

Друга група – ситуації, пов'язані з діяльністю особистості як носія знань. Тоді управління знаннями розуміється як управління проявом персональних діяльнісних знань особистості. Вони складаються з цілісної сукупності моделей дій, реалізація яких дозволяє для визначеної мети діяльності отримати очікуваний результат в певних умовах діяльності.

Третя група об'єднує ситуації, в яких знання особистості переводяться в організаційні знання. В цьому випадку управління знаннями розглядається як управління перетворенням діяльнісних знань особистості на формалізовані організаційні знання.

До четвертої групи належать ситуації, пов'язані з діяльністю особистості як члена підприємства, в якій є формалізована база знань. В цьому випадку управління знаннями представляється як управління отриманням необхідних організаційних знань конкретним співробітником в ситуації, коли такі знання потрібні йому для ефективного виконання службових обов'язків.

Остання п'ята група охоплює ситуації по створенню унікальних продуктів підприємства. При їх створенні реалізується «компетентісна діяльність» підприємства, яку неможливо повністю формалізувати, тиражувати [26]. В цій діяльності використовуються знання, які накопичені у зв'язках між співробітниками, і не відображають формальну структуру підприємства. Вони є проявом корпоративної культури і довіри між співробітниками [27]. В цих ситуаціях управління знаннями розглядається як управління організаційними компетентісними знаннями.

Перші дві групи ситуацій пов'язані з персональними здатностями особистості до знань, а інші – з організаційними здатностями до знань.

Як видно з моделі (рис. 4), кожна група розташована на відповідному рівні управління знаннями. На кожному рівні піраміди використовуються знання попередніх рівнів.

В таблиці 1 наведені визначення управління знаннями для кожного з рівнів цієї піраміди.

Підприємство реалізує багато різноманітних процесів. Тому з точки зору економічної безпеки ІПОП найбільшу цінність представляють так звані «діяльнісні знання» – знання того, як реалізуються процеси на підприємстві. В піраміді управління знаннями вони розташовані на другому та четвертому рівнях (рис. 4). Другий рівень відповідає знанням конкретної особистості про процеси

підприємства, а четвертий – організаційним знанням у вигляді документів. Ці знання можна представити у вигляді опису послідовної реалізації шести головних функцій: інформаційної, планування, технологічної, персоналу, організаційної, управління [28]. Якщо співробітник володіє такими знаннями, то він може відповісти на такі питання: «що?», «коли?», «як?», «ким?», «чим?», «що, якщо?». Саме ці запитання можна застосувати для класифікації діяльнісних знань (табл. 2).

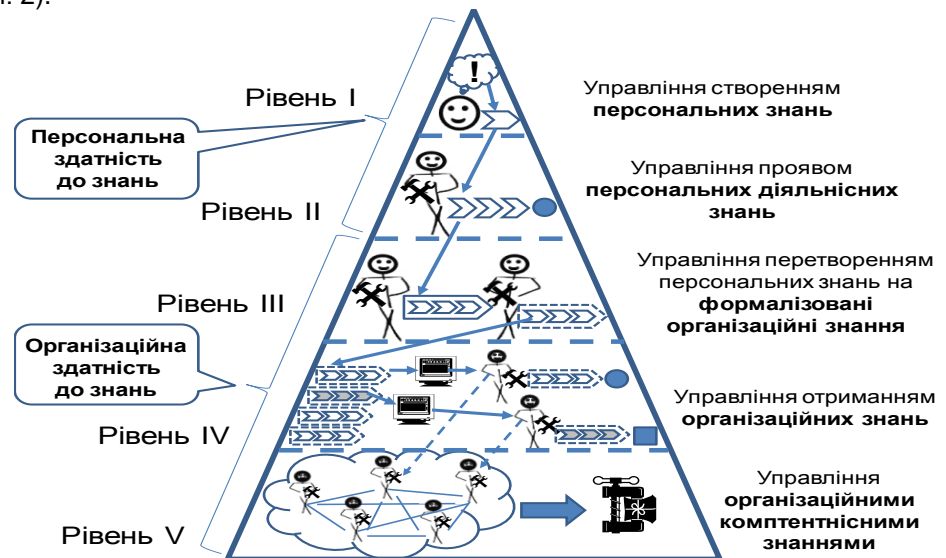

Рис. 4. Піраміда управління знаннями

Таблиця 1

Визначення «управління знаннями» за рівнями піраміди управління знаннями

Ріве нь	Завдання рівня	Визначення управління знаннями	Основні постулати управління знаннями
1	Створення персональних знань	Створення умов для прояву творчих здібностей співробітника як особистості	Знання створюються за доброю волею, а не за наказом
2	Створення діяльнісних знань	Створення умов для прояву особистих знань в діяльності, пов'язаної з підприємництвом (не обов'язково в рамках службової компетенції)	Знання неможливо «вилучити». Вони лише можуть природним образом проявитись в тому, що роблять особистості
3	Перетворення діяльнісних знань на організаційні знання	Створення умов, які сприяють добровільній передачі знань іншим службовцям	Знань у особистості завжди більше, ніж вона може розповісти. А розповісти вона завжди може більше, ніж записати
4	Використання організаційних знань	Створення систем інформаційно-аналітичного забезпечення організаційними знаннями творчої діяльності службовців в рамках їх службової компетенції	Потрібні знання мають бути доступними потрібним людям в потрібний час

5	Створення організаційних компетентнісних знань	Формування організаційної культури як середовища творчої активності вільних компетентних особистостей з метою забезпечення довгострокових стратегічних переваг підприємства	Влада переходить від тих, хто володіє грошима, до тих, хто володіє компетенціями. Успіх бізнесу залежить від здатності спрямувати в потрібне русло роботу умів. Перевага у знаннях – остання зброя, яка залишилась у конкурентній боротьбі
---	--	---	--

Таблиця 2

Класифікація діяльнісних знань

	Питання					
	що?	коли?	як?	ким?	чим?	що, якщо?
Тип знань	Інформаційні	Дієві	Технологічні	Соціально-психологічні	Організаційні	Рефлексивні
Сутність знань	Знання проблеми, мети, продукту, результату	Знання послідовності дій, зв'язків, структури діяльності	Знання про функції, процеси, інструментарій, керуючі впливи	Знання про кваліфікацію, компетентність, комунікативність, мотивацію, стимулювання	Знання про ресурсне забезпечення діяльності	Знання про виміри, оцінювання, генерування нових знань
Документ, в якому формалізовані знання	Завдання (наказ, розпорядження)	План роботи	Інструкція з виконання роботи	Вимоги до виконавців, умови стимулювання	Паспорт робочого місця	Інструкція з діяльності в нештатних ситуаціях

Ефективність використання діяльнісних знань особистостей в якості організаційних знань, в першу чергу, залежить від того, наскільки вдало перші будуть перетворені на другі (третій рівень піраміди управління знаннями). Від цього буде визначатись і рівень потенційної загрози, яку може представляти співробітник для економічної безпеки. При реалізації особистістю будь-якої діяльності вона одночасно проявляє дві форми знань – явні та неявні. Явними є знання, які можуть бути представлені у формалізованому вигляді, тобто у вигляді інформації. Неявні знання невід'ємні від їх власника - особистості. Часто ми чуємо: «Я знаю як, але не можемо виразити це словами». Неявні знання дуже складно формалізувати із застосуванням літерних або цифрових символів. Тому служби безпеки займаються охороною інформації. А питання охорони неявних знань залишається відкритим. Відкритим для служб безпеки також залишаються питання виявлення наявності у співробітників неявних знань, які потрібні ІПОП.

ОБГОВОРЕННЯ

Обґрунтування отриманих результатів. Аналіз ідеалізації управління знаннями, яка представлена антологічною базою, з позиції запропонованого

визначення економічної безпеки ІПОП дозволяє стверджувати, що управління знаннями, як цілісна реалізація компонентів управління в рамках піраміди знань, є ключовим фактором забезпечення економічної безпеки ІПОП. Тобто піраміда знань, це не ієрархія, а один зі способів відображення цілого. Відсутність ієрархії свідчить про багатоцільову діяльність з управління знаннями і існування гармонії між цілями [29]. При цьому, ця цілісність забезпечується при умові відсутності в матриці економічної безпеки ІПОП елементів, в яких немає необхідної для безперервної діяльності знань (формалізованих і неформалізованих) (табл. 3).

Таблиця 3

Матриця економічної безпеки ІПОП

Тип знань	Питання					
	що?	коли?	як?	ким?	чим?	що, якщо?
Персональні						
Персональні діяльнісні						
Формалізовані організаційні						
Організаційні						
Організаційні компетентнісні						

Виходячи з цього можна дати визначення забезпечення економічної безпеки ІПОП як сукупності взаємопов'язаних, взаємоСОдіючих заходів організаційно-правового характеру, здійснюваних з метою недопустимості відсутності знань (формалізованих і неформалізованих) передбачених матрицею економічної безпеки ІПОП, прояв яких підтверджується безперервністю діяльності ІПОП в умовах наявності реальних або потенціальних дій фізичних та/або юридичних осіб, які можуть привести до суттєвих економічних збитків для підприємства.

Висновки. Створена антологічна база предметної області управління знаннями з позиції забезпечення економічної безпеки ІПОП. Її використання дало змогу розробити класифікацію діяльнісних знань, які визначають рівень економічної безпеки ІПОП. Використання запропонованої моделі піраміди знань та головних функцій діяльності дозволило розробити матрицю економічної безпеки ІПОП.

Перспективи подальших досліджень у даному напрямку. Для втілення отриманих результатів в діяльність служби безпеки ІПОП потрібно розробка інструментів виявлення у співробітників відповідних типів знань. Це дасть можливість заповнити матрицю економічної безпеки ІПОП і на її основі оцінити ступінь можливих загроз від працівників підприємства на економічну безпеку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Горелов Н. Знание и креативность – основные черты нового социума [Текст] / Н. Горелов, О. Коралева // Российское предпринимательство. – 2012. – № 2 (200). – С. 64-71.
2. Экономическая теория: политэкономия [Текст]: учебник / Базилевич В.Д., Попов В.Н., Базилевич Е.С., Гражевская Н.И.; ред. В.Д. Базилевича. – М.: Рыбари; К.: Знання, 2009. – 870 с.
3. Харрингтон Дж. Совершенство управления знаниями [Текст] / Дж. Харрингтон, Ф. Воул; перевод с англ. А.Раскина. – М.: Стандарты и качество, 2008. – 272 с.
4. Харрингтон Дж. Совершенство управления проектами [Текст] / Дж. Харрингтон, Т. Макнеллис; перевод с англ. А.Раскина. – М.: Стандарты и качество, 2007. – 232 с.

5. Инновационное развитие: экономика, интеллектуальные ресурсы, управление знаниями [Текст] / Мильнер Б.З., Макаров В.Л., Маевский В.И. и др.; под общ. ред. Б.З. Мильнера. – М.: ИНФРА-М, 2009. – 624 с.
6. Мильнер Б.З. Управление знаниями : Эволюция и революция в организациях [Текст] / Бенцион Захарович Мильнер. – М.: ИНФРА-М, 2003. – XIV. – 177 с.
7. Межох З.П. Знания – как ключевой ресурс развития и поддержания экономической безопасности [Электронный ресурс] / З.П. Межох. – Режим доступа: <http://www.eav.ru/publ1.php?publ1d=2011-01a21>. – Загл. с экрана.
8. Система економічної безпеки: держава, регіон, підприємство [Текст]: у 3-ох т. Т.1. / Ляшенко О.М., Погорелов Ю.С., Безбожний В.Л. та інш.; за заг. ред. Г.В.Козаченко. – Луганськ: Елтон-2, 2010. – 282 с.
9. Березовский И.С. Проектно-ориентированные предприятия: определение на пересечении классификационных оснований [Текст] / И.С. Березовский // Российское предпринимательство. – 2011. – № 5. – Вып 2(184). – С. 86-92.
10. Создание и развитие конкурентоспособных проектно-ориентированных наукоемких предприятий [Текст]: монография / Бурков В.Н., Бушуев С.Д., Возный С.Д. и др. – Николаев: издательство Торубары Е.С., 2011. – 260 с.
11. Россошанская О.В. Экономическая безопасность проектно-ориентированных предприятий [Текст] / О.В. Россошанская // Управління проектами: стан та перспективи: Матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції, Миколаїв, 18-21 вересня 2012 р. – Миколаїв: НУК, 2012. – С. 177-178.
12. Атоян В.Р. К вопросу теории инновационного общества. [Текст] / В.Р. Атоян, В.Ю. Лопухин // Креативная экономика. – 2010. – № 10(46). – С. 49-56.
13. Россошанская О.В. Непрерывность деятельности как системообразующий элемент сущности категорий «безопасность», «риск» [Текст] / О.В. Россошанская, Д.В. Рач // X Международная научно-практическая конференция «Современные информационные технологии в экономике и управлении предприятиями, программами и проектами», Алушта, 10-16 сентября, 2012 г. Тезисы докладов. – Харьков: Национальный аэрокосмический ун-т им. Н.Е. Жуковского «ХАИ», 2012. – С. 192.
14. Rossoshanska O. Method and models of block-rank analysis of the value factors as indicators of economic security and efficiency of the management of the intangible component of the value of the science-based project-oriented enterprises [Text] / O. Rossoshanska, N. Lyashenko // TEKA Commission of Motorization Power Industry. – 2012. – VOL.12. №3. – P. 122-127.
15. Концепция управления экономической безопасностью предприятия для ИС [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://reco.ru/articles/safety/concept>. – Загл. с экрана.
16. Россошанская О.В. Проектно-компетентностный подход к экономической опасности [Текст] / О.В. Россошанская // Управління проектами та розвиток виробництва: Зб. наук. праць. – Луганськ: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2011. – №1(37). – С. 123-136.
17. Ramazanov S. The use of IT-technologies in student employment using a competence based approach [Text] / S. Ramazanov, N. Kalinenko, L. Rakova // TEKA Commission of Motorization Power Industry. – 2011. – V.XIA. – P. 207-215.
18. Иващенко Г.В. О понятии "безопасность" [Электронный ресурс] / Г. В. Иващенко // Credo. – 2000. – N 6 (24). – Режим доступа: www.credonew.ru/content/view/207/25. – Загл. с экрана.
19. Рач В.А. Проектная деятельность в современных условиях [Текст] / В.А. Рач // Корпоративные системы. – 2004. – №5. – С. 11-14.
20. Россошанська О.В. Оцінка рівня розвитку організації з позиції компетентнісного підходу до управління проектами [Текст] / О.В. Россошанская // Управління проектами та розвиток виробництва: Зб. наук. праць. – Луганськ: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2010. – №3(35). – С. 61-67.
21. Россошанская О.В. Культурный контекст проекта как элемент компетентностного подхода в управлении проектами [Текст] / О.В. Россошанская // Управління проектами та розвиток виробництва: Зб. наук. пр. – Луганськ: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2010. – №2(34). – С.147-155.

22. Павлов К. ABC Букварь предпринимателя, руководителя и всякого лица, действующего в направлении реализации любой цели [Текст] / К. Павлов. – М.: PMFS System of Management Co. – 142 с.
23. Рач В.А. Сущность базовых терминов системологии с позиции управления: знаниями, компетентностями, проектным пространством развития [Текст] / Рач В.А., Россошанская О.В., Медведева Е.М. // VI Международная научно-практическая конференция «Наука и социальные проблемы общества: информатизация и информационные технологии», Харьков, 25-25 мая, 2011 г. Сборник научных трудов. – Харьков: Харьковский национальный ун-т радиоэлектроники, 2011. – С. 197-198.

Рецензент статті
д.е.н., проф. Ляшенко О.М.

Стаття надійшла до редакції
29.05.2013 р.